Lösnummer 10 öre

8 ÅRG
N:r 4

TIDEVARVET

25 JAN.
1930

TIDEVARVET
N:r 4: 1930

En remissdebatt, ledande artikel.

•

I Amerikanen och Guds rike skriver Spero om reaktion och penningdyrkan i Amerika, men kommer fram till en optimistisk övertygelse om att det ändå är rätta vägen visa mänskligheten förtroende.

•

Lektor Emilia Fogelklou-Norlind fortsätter i detta nummer sin intressanta artikel om En bortglömd filosof, Siri Bergman-Zöller och hennes självbiografi.

•

Artikeln om Sopnedkast handlar om remissdebatten och en utställning av radikal arkitektur.

•

Frågan om tullar eller icke är ytterst aktuell. Vi måste ha lärobok i frihandel samt Saphns Berthelsen, en pionjär, handla båda om män, som gjort bestående insatser för frihandeln.

•

De expeditionsprenumeranter som icke önska Tidevarvet i fortsättningen ombedjas meddela detta.

I annat fall kommer tidningen som vanligt och prenumerationsavgiften emotses vid lägligt tillfälle.

SINGER
SEDAN NÅRA 80 ÅR
VÄRLDSMÄRKET
I SYMASKINER

Prenumerera på

TIDEVARVET

1930

Insänd prenumerationsavgiften på postgiro 1544. Pris för helår kr. 6. För halvår kr. 3:50.

Amerikanen och Guds Rike

"Rädda välståndet"!

Boston förhärdar sig emot general Smuts och N. F.

"Vingar över Europa"

Om man ville i få ord karaktärisera mänsklighetens läge i dag så måste man väl peka på den skärande kontrasten mellan en ny värld och gamla människor. Teknikens väldiga, av oss alla prisade och framälskade nyskapelser å ena sidan och vår hårdnackade strävan att få tänka och handla som om ingenting förändrats å den andra. Mest kompakt möter man naturligen denna fantasilösa strävan i den del av världen där det finns mest pengar, alltså för närvarande i U. S. A. Den fattige har ej sällan lust att förbättra världen, men den rike är vanligen mån om status quo. Ett av de mest populära motiven för Amerikas deltagande i världskriget var önskan att »make the world safe for prosperity». (»Rädda välståndet,» är närmast en travesti av uttrycket »safe for democracy», »rädda demokratin.») Det fanns en liten grupp, med Wilson som talesman, som gått ut i kriget i hopp att skapa en enad värld, men majoriteten av Förenta Staternas befolkning avgjorde vid krigets slut att det var mest ekonomiskt att hålla sig utanför Nationernas förbund. Samma rent ekonomiskt inriktade — sannolikt kortsynta — politik har man sedan dess fört i skadeständs- och tullfrågor. För ett land, där penningen betyder så mycket måste ju den gångna höstens långdragna börskrasch med ett allvarligt recidiv och alltjämt föga uppsving ha varit ett hårt slag. Dock ej så hårt att man ej kan tillgripa mänsklighetens älsklingsmetod att tänka och handla som om ingenting hänt. Just det har man intensivt inriktat sig på. President Hoover proklamerade i december att julkommersen var lika god som vanligt och att det var ett bevis på att allt är väl beställt. För säkerhets skull har han i alla fall startat en »prosperitydrive», ett krafttag för välståndet, vars detaljer jag inte satt mig in i. En charmant och roande detalj har vi dagligen för våra ögon i form av en jätteaffisch. Den är mycket flott, sepia mot mattgul bakgrund, och föreställer en högrest gudinna i grekisk dräkt med högt lyftad fackla. Överst står med väldiga bokstäver: »Forward America, framåt Amerika.» Men därunder står helt enkelt på ena sidan: »Business is good. Keep it good,» affärer är fina, bibehåll dem fina, och på andra sidan: »Nothing can stop U. S.», ingenting kan hejda Förenta Staterna. Om någon hade väntat att facklan skulle lysa och värma världen, så tog han gruvligen miste.

Inte menar jag att amerikanaren är större egoist än vi andra. Det är bara så svårt för en rik att komma in i Guds rike. Vad jag mött härute av vidsyn, av intresse för mänsklighetens framtid, av vilja att skapa nya livsformer, lämpade för vår nya värld har till största delen kommit från det fattiga England. Helt naturligt, säger man kanske, ty världens intressen äro också det engelska imperiets. Sant, men det minskar inte ens glädje över de hoppfulla tecknen, över uppriktiga böcker och skådespel med framtidsdrömmar, över arbetarregeringen och dess strävanden, över levande och modiga människor.

För ett par dagar sedan var general Jan Christiaan Smuts i Boston. Han är en ståtlig gammal herre med frisk ansiktsfärg och tjockt snövitt hår. Han har stritt för boerna i boerkriget och för England i världskriget, han delar med ett par andra äran av att ha skapat Nationernas förbunds pakt och han är i dag en intensiv pacifist. Tillfrågad av intervjuare om sin åsikt angående Hoovers förslag att fartyg med livsmedel skulle vara immuna i kommande krig, svarade han, att det är ett palliativ, som inte tilltalar honom som fredsåtgärd. »Man kan inte civilisera krig. Alla sådana åtgärder omintetgöras vid första tillfälle. Det verkliga problemet är att bli av med kriget. Alla framtida krig komma att bli obeskrivligt barbariska. Det kommer inte att bli krig mellan armémer och flottor utan krig mot civilbefolkningar med gas, bomber och bakterier.»

Hans föredrag i Boston handlade om Nationernas förbund efter tio år. Han framhöll skarpt såsom grundläggande vårt nya vetande, att fred ej kan framtvingas med våld utan måste bevaras genom att skapa förtroende och samförstånd inom människornas familj. Till den ändan hade Nationernas förbund varit det första viktiga steget. Vi måste lära oss att mötas kring ett rådsbord.

(Forts. å sid. 4.)

London kl. 11

Plötsligt hörs kung Georgs röst, han är inne i vardagsrummet. I England är nu klockan 11. Flottkonferensen börjar. I Sverige är klockan 12, och det blir lagom att resa sig från skolfrukosten och slå sig ner bredvid radion för att lyssna till vad engelske kungen, Mac Donald, Stimson och Tardieu ha att säga en värld innan de gå till överläggningarna om minskning av de fem sjöstormakternas flottor.

Skolbarnen äro icke imponerade. De äro vana att att etervågorna lydigt tjäna dem. Attaåringen som är van att ta in Paris och söka Berlin, tystar plötsligt ner kung Georg med en liten vridning på en radioknapp.

Det är endast vi äldre som gripas av det högtidliga i att detta ögonblick vara inneslutna i ett världsauditorium. Vi känna att jorden under dessa få minuter är en enhet och som enhet vänd mot den stora frågan: avveckling eller utveckling av krigsförberedelserna?

En störning. Elementen och avstånden kasta sig över de svaga människoröstern för att dränka och överrösta dem i dån och brus.

Det är som om motståndet fällde ut sig i ljud, det är som om man finge ett förebud om den kamp som skall stå, det är som ett hot om misslyckande. Det är ett anlopp av den hedenhösa tiden, från remissdebatten — lekt, raderad, lyckligtvis — den som icke anar att mänskligheten håller på att byta maktmedel och som alltjämt tror på våld och hot om våld som det enda skydd som existerar.

Just som det är som mest spännande och man väntar på Amerikas tal avbryter radiotjänst utsändningen för börsnoteringarnas skull. Kunde herrarna inte ha väntat? Hur går det med börsen, om Londonkonferensen misslyckas liksom flottkonferensen i Geneve 1927?

Men det kan icke hända, det får icke hända.

Man skakar på huvudet åt att konferensens deltagare till fyra femtedelar äro konservativa herrar och representanter för nationalistiska regeringar. Man tror icke att de hunnit tillägna sig engelska regeringens mycket moderna grundsyn att det är bättre att ta fredsriskerna än risken med de fortsatta kapprustningarna. Men de ha ändå kommit till London. De stiga fram i tur och ordning inför ett världsauditorium och förbinda sig att göra sitt bästa. Ingenting kan bättre bevisa hur tidsläget nödgar dem mot deras hjärtelag och vilja.

Engelska amiralitetet bjuder bland annat minskning av kryssarna från 70 till 50. Allt under förutsättning av motsvarande medgivanden från Amerika, Frankrike, Italien och Japan. Man anar att nu komma fyra nationers hjärnors skarpsinne att koncentreras på att göra motsvarigheten så liten och lättoffrad som möjligt. Så har det åtminstone varit hittills. Herrarna komma att fördjupa sig i högst sakkunniga och fåkunniga ordstrider för att lura sig själva på konferensens eget syfte. Men tvånget att lyckas kommer att ligga över dem alla.

Ty alternativet till avrustning är krig.

Devinex.

PROGRAM
vid
Frisinnade Kvinnors Riksförbunds
Ordinarie Centralstyrelsemöte
1—2 FEBRUARI 1930
å Internationella Klubbens lokal, Hamngatan 8, II tr., Stockholm

LÖRDAGEN den 1 februari.

Kl. 3 e. m. Mötet öppnas av Riksförbundets ordförande.
Stadgeenliga mötesförhandlingar.
Frågor från föregående Centralstyrelsemöte 1, 2, 3 och 4 (se V. U:s skrivelse av den 1 febr. 1929) samt med anledning därav ingivna förslag till uttalande från Södermanlands länsförbund, Skånsförbundet, Stockholmsförbundet, Göteborgsavdelningen och Halands länsförbund. Diskussion.

SÖNDAGEN den 2 februari.

Kl. 11. Förslaget till ny lösdrivarlag: Korta anföranden av DOKTOR JULIA VON SNEIDERN och ADVOKAT ELISABETH NILSSON.
Förslaget till lag om moderskapsskydd: Kort anförande av FRÖKEN KERSTIN HESSELGREN.

Kl. 2. Fortsättning av lördagens diskussion.
Upsala länsförbunds stadgeändringsförslag.
Gävleföreningens förslag angående fastställande av bestämd tid för årsmöte.
Val.

De enligt F. K. R:s stadgar § 7 direkt anslutna medlemmar vilka för minst två år erlagt årsavgift av 5 kr. äga rätt att deltaga i Centralstyrelsens förhandlingar.

konsum föreningen för lägre levnadskostnader

TIDEVARVET

Utkommer varje helgfri lördag.
Slussplan 1—3, 2 tr., Stockholm

UTGIVARE:
Ada Nilsson.

REDAKTIONSKOMMITTÉ:
Elin Wägner.
Elisabeth Tamm.
Honorine Hermelin.

REDAKTIONSSEKRETERARE
Carin Hermelin.
Mottagningstid 10—12.
Telefon 14842.

EXPEDITION:
Telefon Norr 28243.
Kontorstid kl. 10—12 f. m., 1—4 e. m.
Postgiro 1544

PRENUMERATIONSPRIS:
För helår kr. 6:—, halvår kr. 3:50, kvartal kr. 2:— Lösnummer 15 öre.

ANNONSPRIS:
I text . . . . . 20 öre per millimeter.
Textsida eller särskilt begärd plats 25 öre

Stockholm 1930
Wahlstedts Tryckeri Aktiebolag
Storgatan 22

Praktiserande läkare

Infört genom
Stockholms Läkarförening

D:r Gustaf Ad. Feuk
DROTTNINGGAT. 71 D, 2 tr.
(hörn. av Barnhusg.)
Spec.: Hud- och könssjukdomar.
Mottagning: vardagar 1½9—10 f. m., ½5—½7 e. m., tid för endast kvinnl. pat. 3—½4 e. m. Sön- och helgd. 11—12 f. m.
Annan tid enl. överenskommelse.
Tel. (1)130 25.

D:r Ester Grönblad
Ögonsjukdomar
Götgatan 7, 3 tr. hiss.
Mottagn.-tid vard. 1/2 10—1/2 11, 3—6. Sönd. 1/2 10—1/2 11. Annan tid efter överenskommelse pr tel. Söder 11170

Med. Doktor
John Hellström
Kirurgiska sjukdomar.
Nybrogatan 11, 8 tr.
Mottagning Månd., Onsd., Fred. från kl. 3, hälst efter anmälan pr Tel. Öst. 459 kl. 9—10.

Doktor
Torsten Lindner
NERVSJUKDOMAR
Mästersamuelsgatan 9.
Invid Biblioteksgatan.
Tel. 1919. Telefontid 9—10 f. m.
Mottagning enligt överenskommelse.

D:r Wilhelm Rasch
Götgatan 21, 2 tr. Tel. Söder 58
Invärtes sjukdomar
spec. Hjärt- och lungsjukdomar
Mottagn. 1/2 3—1/2 4. Personl. tel. 1/2 9—9

Med. Doktor
Ernst B. Salén
Invärtes sjukdomar, spec.: Ämnesomsättningens och hjärtsjukdomar.
Sta Blasieholmshamnen 4 A, 5 tr.
hiss, (invid Nationalmuseum).
Tid till mottagningen erhålles per tel. Norr 216 vardagar 9—11 f. m.

DOKTOR
Karin Thorssell-Lagergren
KUNGSHOLMSGAT. 27, 2 tr.
Tel. Kh. 1930.
Allmänpraktiserande.
Mottagning vardagar 1½3—4. Annan tid efter överenskommelse.

TANDLÄKARE

Tandläkare
Arnold Ahlström
Birger Jarlsgatan 32, IV.
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Mottagn. enl. överensk. pr tel. N. 8350

Tandläkare
Inga Forssberg
Medlem av Sthlms Tandläkareförening
Folkungagat. 50, 1 tr. (Götgatsplatset)
Mottagningstid: Vardagar 10—12 f.m. och 7—8 e.m. Annan tid enl. överenskommelse per tel. s. 1324.

Doktor
Siri Söderlund-Naeslund
Institut för kosmetisk behandling.
Birger Jarlsgatan 36. Sthlm. Tel. 9212. Mottagning 11—4.

RAM- och SPEGELAFFÄR
J. L. LARSSONS EFTR.
Knut Nystrand
Södermannag. 6. Stockholm
REKOMMENDERAS.
Låga priser Tel. S, 30914

CLARTÉ
Tidskrift för socialistisk kultur.
Redaktion: förf. Bertil Almqvist, fil. kand. Leif Björk, fil. stud. Mauritz Konow, förf. Karin Boye, amanuens Alf Johansson.
Utkommer med 12 nummer per år. — Prenumerationsavg. för helt år kr. 3, för halvår 1:50. Lösnummer 25 öre.
Adr.: Clarté, Box 443, Stockholm.
Postgirokonto 2873.

Den bästa och snabbaste hjälpen vid alla slags akuta smärtor är
NEVROSINE
(Antipyreticum och analgeticum.)
Fritt från acetylsalicylsyra.
Säljes endast å apotek.
Förpackningar à 50 öre och kr. 1.90.

Olga Elmdahl
Modemagasin
Kungsgatan 53. Tel. 10851
STOCKHOLM.

ADVOKATER
Ledamöter av Sveriges Advokatsamfund

Eva Andéns Advokatbyrå
Inneh.: Eva Andén.
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund.
Herkulesgatan 14. Tel. 7575—7576.
f.d. Lilla Vattugatan.
STOCKHOLM.
SPECIALITET: Familje- och arvsaker, Boutredningar och testamenten, förvaltningsuppdrag.
Även skriftliga förfrågningar.

Advokat Hugo Lindberg
Ledam. av Sveriges Advokatsamfund
Kungsgatan 6 - Stockholm
Tel. 14799 24 24

Westerståhl, O.
& Branting-W., Sonja.
Led. av Sveriges Advokatsamfund
Vasagatan 4. Tel. 11218

TANDLÄKARE

Tandläkare
Harry Weinberg
Drottninggatan 71 A. II tr.
Mottagn.: Månd, Onsd, Fred, Lörd. 11—1. Tisd, Torsd, 4—7. Tel. N. 7551.

En remissdebatt

Det mest utmärkande för remissdebatten vid 1930 års riksdag var, att den räckte så länge. Själva diskussionen gav en försmak av det mycket omtalade inmalaingstvånget, denna gång en blandning av tullar och katekes, som på ett besynnerligt sätt skar sig.

Debatten var så lång och utläggningarna så mångskiftande, att man måste göra en mycket kort sammanfattning av det hela för att få någon behållning. Hjälpen åt jordbruket var huvudfrågan. Det är den, som skall bli bestämmande, inte för jordbrukarnas, men för regeringens öde. Därför var det kring den, som det allmänna intresset kretsade, även om man också ägnade en viss uppmärksamhet åt ecklesiastikministerns katekesläsning och försvarsministerns självförsvar. Således tullar eller icke? Och låt oss då ett ögonblick stanna vid den frågans innebörd. Tror någon, att tullar verkligen skulle kunna hjälpa jordbruket? Möjligen en del stadsbor, men bland jordbrukarna själva äro meningarna därom synnerligen delade. De, som hoppas något verkligt därav, göra det nog egentligen bara av auktoritetstro. Tullfrågan bör hänvisas till sin rätta plats. Den är inte ett intresse för jordbruket, den är en principfråga, ett utslag för en viss samhällsriktning. Striden om tullar skall utkämpas, icke såsom vinst eller icke vinst för en viss näringsgren, utan som en mellanfolklig angelägenhet. Önskar man fritt utbyte mellan folken? Eller skall varje stat för sig, stor eller liten, omgärda sig med så höga skrankor som möjligt för att skydda egna intressen? Det är tämligen klart att i sistnämnda fall kan det ej bli tal om rättvisa, de mindre nationerna, som ha färre möjligheter, bli ovillkorligen sämst ställda.

För att återvända till remissdebatten — tvångsmatning av svenska folket med svenskt vetemjöl lär knappast göra den inhemska veteodlingen populär. På sin höjd kan den åstadkomma en regeringskris. Men jordbruket kräver ett bärkraftigare underlag än så.

Partiledningarna ha nu att räkna sina röster, hur många de ha och hur många som gå att värva

—

RATTELSE.

I barnavårdsmannen Cecile Strömers artikel i förra numret av Tidevarvet hade insmugit sig ett tryckfel. Där skall stå satt ett system som det danska — — skulle förenkla och delvis undanskaffa ovan berörda problem» — — (ej föranleda.)

Tandläkare T. Lagerholms
Tandklinik
Drottninggt. 50 (vid Klarabergsg.)
Högmodern utrustning. Röntgen.
Skilda behandlingsrum.
Endast legitimerade tandläkare.
BILLIG TANDVÅRD.
Öppet 9—7, lörd. 9—4. Tel. 448.

SOPNEDKAST

Brod, arbete, religion, folkundervisning, forskning, hälsovård, sjukvård, fängvård, kungahus, krigsberedskap och förhållande till grannländer — allt detta är upptaget i statsverkspropositionen.

När riksdagen börjar, måste regeringen ha färdigt ett förslag om hur rikets medel skall fördelas på alla dessa områden och några till. Detta anses lika viktigt som fördelningen av sol och sommarregn för grödan. Därför är det en stor dag, då statsverkspropositionen av riksdagen överlämnas till statsutskottet för granskning. Den dagen firas med en debatt vari oppositionen självfallet tar avstånd från regeringens förslag. En remissdebatt som bestod i instämmanden, tacksägelser och löften om samverkan vore lika stilvidrig som en julafton utan gran och skinka.

Man måste fira jul och remissdebatt, antingen man har lust eller ej och så kan det begå sig att båda delarna få något dött och mekaniskt, något det-ska-så-vara över sig.

Så var det också i år. Ändå rörde sig debatten om en stor fråga. Sveriges olösta jordfråga har aktualiserats av en internationell jordbrukskris liksom en lungsjukdom blir akut vid en svår förkylning. Regeringen föreslår därför spannmålstullar. Vi skriva år 1930. Det år då en internationell konferens skall sammanträda för att överlägga om en tullfred på två år, en frist alltså som länderna skulle använda till att försöka komma överens om en det fria utbytets politik. Det är också i år en paneuropeisk konferens skall äga rum med ungefär enahanda syfte: att diskutera Europa som ekonomisk enhet. Ska nu Sverige just i år bryta sin frihandelspolitiska linje och vända tillbaks till den nationella isoleringspolitiken, vars uppgift är att klara det egna landet i motsats till de andra?

Egentligen var det alltså ett historiskt ögonblick, då remissdebatten öppnade, och att man varken märkte det på talen eller på stämningen, bevisar icke motsatsen. Ty man kan agera med i en historisk situation utan att förnimma dess innebörd eller nå upp därtill. Om man undantar vår postala fiende Örne, så var det ingen som ställde frågorna i bredd med tiden.

Man brydde sig inte ens om att dölja vilken stor roll själva det politiska spelet blivit för partierna. Om man velat det, skulle man icke ha ägnat så stor del av tiden åt parlamentariska etikettsfrågor och åt att märka ord och framvisa motsägelser hos varann. Sannerligen, man hade en ganska stark känsla av att åtskilligt som upptog tiden under denna långa remissdebatt var privatgrål som kunde skötts undan på annat ställe. Vad hade en av de mest framträdande herrarna att säga om den över allt annat brännande världspolitiska utvecklingen och Sveriges del däri. Jo detta: »Nu kan hr Trygger gratulera Nationernas förbund till dessa fina prestationer, men för tio år sen ville han inte att Sverige skulle ansluta sig!» Vad angår det oss nu? Herr Trygger har ju inte alls ändrat sig. Det är inte så vill minsann! Han är nödtvunget med i Nationernas förbund och ställer sig avvaktande så långt han kan, det är samma linje. Varför talades inte i stället om vilken politik vi ska föra i framtiden?

Regeringen var i sin minoritetsställning beskedlig inför oppositionens tämligen samgående angrepp. Den tror att den lättare kan få hålla sig kvar då. Man hånar den för detta, men det är dumt. Det är det klokaste den kan göra. Även en svag minoritets regering kan fatta en massa beslut av irreparabelt slag. Dessutom räknar den väl på att de frisinnade och socialdemokraterna längre fram, när det kommer till detaljer, skola visa sitt artskilda väsen och att så en för regeringen nödvändig splittring skall uppstå. Detta trots att båda partierna nu deklarera mot tullar, mot minoritetsregeringar och för en allsidig försvarsberedning.

Man följer en sådan debatt med en stark känsla av att hur mäktiga än regeringar och riksdag äro så äro de icke allsmäktiga. Om de icke lämna rum för, om de icke uppta i sig dagens liv, om de stelna i former då skall livet ta sig uttryck på sidan om dem. Religionen kan reda sig utan statsmakterna och deras anslag därest den är ande och liv. Sammalunda också fredsarbetet. Kommer det en vårflod i det här landet, och blir den tillräckligt stark, så kan den till och med bryta sig in över Helgeandsholmen.

Det är alltså inte avgörande för vårt öde om det politiska livet nu stelnat. Men det är avgörande om vi ha makt att sätta in med ett nytt flöde av liv.

Samma dag som remissdebatten började, hölls i Galleri Modern i Stockholm en symtomatiskt ganska betydelsefull sammankomst. Den började med ett föredrag över radikal arkitektur av en av de unga moderna arkitekterna Uno Ahrén. Sedan uppträdde flera andra av den radikala falangen och demonstrerade ritningar och modeller till sina nyaste byggnadsverk och deklarerade samtidigt sina principer.

Åhöraren kunde därvid konstatera att åtminstone inom byggnadsverksamheten finns det radikalism i Sverige. Här fanns inom detta fack en grupp som fångats av en idé, som var full av entusiasm för en sak i sig, som hade utfört ett gemensamt frigörelsearbete från gammal tradition och tvångsföreställningar och som var beredd att fylla tomrummet med ett nytt innehåll. Man fann en rikedom på uppslag och här gällde inte mitt uppslag framför ditt eller vårt därför att det är vårt. Uppslagen värderades såsom uttryck för en ny tids behov. Här fann man den stimulerande känslan av att arbetsuppgifterna voro vårdiga och här fann man lusten att strida även med risk att motståndet (som ännu sitter vid makten) skulle ta hämnd.

Det var verkligen uppfriskande efter remissdebatten att vara i ett sällskap där man diskuterade problemen ut från den tid som är och dess behov. Där man inte grälade, om vilka som bära sig sämst åt, fotgängare eller bilister, utan förklarade att trafikfrågan måste lösas radikalt genom att skilja på stortrafiken och fotgängarna i en efter moderna förhållanden avpassad stadsplan.

Det var härligt att slippa höra ömsesidiga beskyllningar mellan klasserna och i stället lyssna till folk som ville ge sitt bidrag till den sociala frågan genom radikal lösning av bostadsproblemet.

Det var härligt att slippa höra gräl över den sjunkande nativiteten, den gifta kvinnans förvärvsarbete eller hembiträdenas oefterrättlighet och i stället lyssna till talet om sopnedkast som fungerar och kooperativa barnkammare med dito barnjungfru och takträsser.

Det är alldeles givet att dessa unga entusiaster — hur många hus de än få bygga — en dag komma att märka att man icke kan isolera deras arbetsområde från alla de andra. De komma säkert att stöta på ett hårdare motstånd än det som deras egna konservativa kolleger rest mot dem och som redan vacklar. Vi välkomna dem att denna dag ge sig in över på vidare områden och söka väcka till liv det döda politiska intresset.

Hur en sådan framstöt kan utfalla, är svårt att säga. Tills vidare har man att glädjas över att radikalism åtminstone finns på något område i det här landet. Och att det blir denna radikalism som gestaltar Stockholmsutställningen av 1930.

Devinet.

Svart på vitt.

En konferens har hållits i Sigtuna mellan representanter för idrotten och kyrkan. Initiativet var de senares. Bland deltagarna märktes en mängd kända namn med ärkebiskopen och kronprinsen i spetsen, och efter referaten att döma tycks samvaron ha varit angenäm. Diskussionerna rörde sig om olika möjligheter till samarbete mellan de kyrkligt och de idrottsligt intresserade. De ledde icke till något bestämt uttalande eller ens något förslag. Man tycktes tvärtom överens om att de båda riktningarna inte kunna varken sammansmältas eller egentligen tänkas ta stor hänsyn till varandra. Så exempelvis kan man lika litet begära att idrotten i stort sett skall respektera kyrkans rättighet att ensam förfoga över gudstjänsttiden, som att idrottsungdomen i allmänhet skulle vilja vara med om idrottsgudstjänster. Däremot påvisades betydelsen av det enskilda samarbetet, grundat på personligt intresse för de båda rörelserna.

Två aktivt idrottande präster bl. a. kunde visa på goda erfarenheter. Men en sak är överraskande. Det tycks inte ha varit några kvinnliga deltagare i konferensen. Det är visserligen vanligt att den kvinnliga idrotten behandlas som om den inte funnes till. Men att kvinnorna inte ens ansetts värda den religiösa uppbyggelsen är förvånande. De bruka dock anses vara lämpliga objekt för den. Men kanske är det helt enkelt så att den frågeställning som föranlett Sigtunamötet är otänkbar inom den kvinnliga idrottsrörelsen.

•

Ett fruktansvärt supgille med mord som följd omtalas i dessa dagar i pressen. En kvinna tog, efter att ett par dagar i sträck ha supit tillsammans med några vänner, en förskärarkniv, som räcktes henne på skämt och dödade i ett ögonblick mannen, som givit henne kniven.

Vad man vet om hennes föregående är egentligen att hon blev våldtagen vid 12 års ålder, började dricka redan i konfirmationsåldern, att hon också för övrigt fört ett ganska äventyrligt liv men att hon under sina få nyktra ögonblick varit snäll och välvillig.

Man förfasar sig nu över hennes vilda handlingar. Men det är ett alldeles följdriktigt slut på behandlingen hon var utsatt för som barn. Skräcken över våldtäkten lämnar spår för livet och att hon hämnas på en man, låt vara under rusets inflytande, är fullt konsekvent. Hade hon skyddats för våldet som barn hade hon sannolikt aldrig blivit mörderska som vuxen.

Det kan i alla fall undras varför en sådan person, vars nyktra perioder varit erkänt sällsynta, inte kunnat omhändertagas för internering innan hon kommit att begå sin ödesdigra handling. En undran som ofta inställer sig vid sådana händelser och sällan tycks få något annat svar, än att människor äro så obenägna att föranstalta om omhändertagande.

Emellertid kastar denna händelse samtidigt ett hemskt ljus över siffrorna för 1929 års spritkonsumtion, vilka — i sitt preliminära skick — nyligen voro återgivna i Svenska Morgonbladet.

Där konstateras att det i Sverige konsumerats minst 32 milj. liter sprit under det sista året. Detta betyder en ökning från föregående år med omkring 900,000 liter. Förhållandet är konsekvent, ty sedan 1922 har en oavbruten stegring ägt rum.

Också ifråga om fylleri har en ökning skett. Antalet dömda fylleriförseelser beräknas uppgå till 29,000 under år 1929, alltså omkring 1,200 fler än under föregående år.

Många skövlade människoliv, förstörd arbetskraft, skräck och nöd döljas under dessa siffror. Eländet speglas också — fastän under ett sken av förträfflighet och laglighet — i en annan sida av årets räkenskaper. Det är statsbudgeten.

Systembolagens vinster som för några år sedan räknades till 14 milj., och som i fjol uppgingo till 20, tas i år upp till 23 milj. Alla de olika sprit- och maltskatterna utgöra 102 milj. kronor. En icke föraktlig inkomstpost för staten.

Hand i hand med dessa inkomster går statens vinst för en annan också föga önskvärd konsumtion, nämligen tobaksförbrukningen. Tobaksskatten är i år upptagen till 60 milj. kronor, d. v. s. dubbelt så stor som för 7 år sedan.

I fråga om tobaksförbrukning är ju också ungdomen på det stora hela taget lämnad åt sitt öde. På det området kan det knappast vara tal om någon effektivt motverkande upplysningsverksamhet. Till upplysningsarbetet om rusdryckernas skadlighet består staten årligen trehundratusen kronor, oberoende av om konsumtionen stiger och inkomsterna med den.

Men här behövas fördubblade ansträngningar, ett oavlåtligt arbete och stora anslag. Behöver det gå så långt som till mord och dråp för att vi skola klart inse detta.

•

Telegrambyrån har utsänt följande meddelande:

KASTADE PATRONER I UGNEN.

En olyckshändelse inträffade på fredagen å Revinge hed. En värnpliktig Malte Jönsson från Malmö var kommenderad som städare i ett logement, varvid han bl. a. skulle göra upp eld i ugnarna. Från en låda med lösa skott, vilken stod i logementet, tog Jönsson fyra patroner som han kastade i en av ugnarna. Då smällen emellertid dröjde, hukade han sig ned och tittade in i elden. Just då inträffade explosionen, vid vilken ugnsluckorna sprängdes. Jönsson föll avsvimmad till golvet med sargat ansikte. Han fördes till Lunds lasarett, där det konstaterades att ena ögat var illa skadat. Risk finnes för att synen på detsamma går förlorad.

Tänk ändå att själva tidshändelserna tala i liknelser till oss, när vi icke kunna fatta dess direkta språk. Månne regering och riksdag förstå liknelser?

——

Sophus Berthelsen

En pionjär

Den danska grundskyldsrörelsens grundläggare och främste man, godsinspektör Sophus Berthelsen, har avlidit, mitt i brinnande arbete för det mål han satt sig före: en fullständig jordreform enligt Henry George's lära.

Tidevarvet har förut vid olika tillfällen haft anledning att omnämna denne hänförde och outtröttlige mans arbete för rättvisa ifråga om jordens utnyttjande av de enskilda i samhället.

För ett par veckor sedan redogjordes i vår ledande artikel för det förslag i jordfrågan som den socialdemokratisk-radikala regeringen i Danmark nu framlagt.

Utan tvivel har ett arbete sådant som Berthelsens mycket bidragit till att bereda marken för detta förslag.

Vi vilja därför citera några ord ur Politiken, skrivna med anledning av Berthelsens död.

— Som helt ung blev han gripen av Georgeismens idé. Han tillhörde den radikala vänstern, men hela sitt liv var han mera grundskyldsman än partiman. Det var bland småbrukare och torpare han vid början av århundradet först började att offentligen verka för att få skatterna lyftade från arbetet över på jorden. Han utformade Kögeresolutionen av 1902, som senare blev den danska Husmansrörelsens ekonomiska program. Det är inte för mycket sagt att denna resolution, som kräver jordvärdebeskattning och frihandel, folkets rätt att gemensamt äga de samhällsskapade värdena, fått betydelse långt utanför Danmarks gränser. Dess tankar stå i detta ögonblick på den moderna liberalismens program över hela världen. Och källorna kunna ledas direkt tillbaka till den husmansförsamling, som en dag i november 1902 kom tillsammans i Köge för att höra ett föredrag av den unge godsförvaltaren från Höng. —

Vid Sophus Berthelsens död förlorar den danska grundskyldsrörelsen en oersättlig agitator, man är nästan frestad säga, en politisk apostel. Det är märkligt att hans död inträffar samtidigt med att regeringen och folketingets majoritet anslutit sig till de tankar, som han gav sitt livs hela arbete för att främja och utbreda.

——

Vi måste ha lärobok i frihandel

Kampen om tullar eller frihandel pågår med full kraft i de flesta länder. Det är inte bara Sverige, där frågan just nu är brännande. Det är särskilt anmärkningsvärt att England, landet där frihandeln en gång vann sin stora seger, nu, i dessa sena tider blivit utsatt för den systematiska tullpropaganda, som bedrives med Rothermerepressens miljonupplagor som förmedlare.

Lord Rothermere, den mäktige mannen, som behärskar världens förnämsta tidningar, har i förbund med den konservative lord Beaverbrook hängivit sig åt arbetet på att åstadkomma en obrytbar tullmur runt England och dess besittningar. Hans uppfattning om Englands ekonomiska uppsving under senare hälften av 1800-talet innebär, att detta ingalunda berodde på frihandelns genomförande utan på en mängd andra faktorer.

Med bestickande siffror lägger han ut, hur England, dess kolonier och dominions äro fullt i stånd att inbördes försörja varandra och vilka enorma vinster som skola inhöstas därigenom, att de avstå från att handla med utomstående.

Lord Rothermere har möjligheten att göra sig hörd. Han äger Daily Mail, vars upplaga är omkring 2 miljoner exemplar dagligen och som läses överallt, inte minst i arbetarkretsar. Han äger Evening News med en upplaga på 900,000 ex., ett flertal provinstidningar samt de mycket lästa Sunday Dispatch, Daily Mirror och Sunday Pictorial. Företagens ekonomiska resurser lämna, som man lätt kan föreställa sig, intet övrigt att önska, och den sak dessa tidningar vilja stödja, har alltså en synnerligen mäktig bundsförvant.

Emellertid kunna vi inte neka oss nöjet att mot dessa fakta ställa upp ett av mr. Snowdens, finansministerns uttalanden i frihandelsfrågan.

Mr. Snowden har skrivit företalet till en nyutkommen upplaga av Henry Georges ypperliga bok, Tullskydd eller frihandel? Eftersom det är ett glädjande tecken på närmande mellan denne arbetarregeringens rykbare representant och den av Henry George hävdade uppfattningen, och eftersom mr. Snowdens ord kunna till fullo tillämpas också på svenska förhållanden, återge vi företalet i dess helhet.

Jag är glad att få tillfälle att skriva några inledningsord till denna förkortade upplaga av Henry Georges stora verk om frihandeln, börjar mr. Snowden. För två generationer sedan utkämpades den stora striden om frihandel och protektionism i Storbritannien, och så avgörande blev frihandelns seger, att Disraeli förklarade tullskyddstanken dödsdömd. Nu har det vuxit upp en ny generation, som inte känner till vilka lidanden tullsystemet medför för de arbetande klasserna. Då den kringskurna frihandeln icke har förmått att avlägsna alla sociala och industriella svårigheter, har det på en del håll framträtt en benägenhet att inte alls erkänna dess fördelar. Man önskar återvända till ett skattesystem, som all praktisk erfarenhet har bragt i misskredit.

Varje nytt släktled måste till väsentliga delar lära på nytt de sanningar, som deras förfäder ha fastslagit genom undersökningar och praktisk erfarenhet. Frihandelsvännerna ha litat så fast på systemets sundhet och ofrånkomliga berättigande, att de i hög grad försummat att sätta det uppväxande släktet in i förutsättningarna för de bevis, man kommit till.

Tullskyddets fördelar kan framställas mycket trovärdiga. De tilltala de enskildas och klassernas särintressen. Frihandeln däremot avser hela samhällets fördel. Nu då ett av de stora politiska partierna i Storbritannien återigen avgjort slagit in på protektionismen är det högst nödvändigt att frihandelns principer framställas i en lättfattlig och av alla åtkomlig form. Det är inte nog att begränsa kampen mellan frihandel och tullsystem till diskussioner om huruvida en tull har gagnat eller skadat den ena eller andra enskilda näringsgrenen. Ingen frihandelsvän har någonsin påstått att tullskydd aldrig under några omständigheter kan gagna en industri. Men frihandelsvännerna hävda, att vilken fördel en industri än må dra av tullskyddet, kan den förlust samhället i sin helhet lider genom systemet aldrig uppvägas av fördelen. För att man skall kunna rätt tillägna sig denna sanning är det nödvändigt att vara grundligt införsatt i lagarna för det internationella varubytet. När man känner dem är det inte svårt att överbevisa protektionisten om hans misstag

Det föreliggande verket av Henry George berör själva kärnpunkten i denna strid. Det är på en gång den mest lättfattliga och den mest vetenskapliga framställning av detta ämne som någonsin blivit skriven. Den som studerar spörsmålet och sätter sig in i bokens argument kan sedan utan svårighet vederlägga tullivrarens skenbart rimliga krav. Läsaren av denna bok skall lära sig, att frihandeln är en princip av mycket större betydelse och praktisk nytta än enbart spörsmålet om införseltullar. Också i den trängre bemärkelse i vilken frihandelsspörsmålet uppträder i den politiska kampen, är den en sak av största betydelse för industrien och de arbetande klasserna. Tullpolitik är monopolens fostermor och monopol i alla dess former betyder, när det utnyttjas av enskilda, att ta från samhället för att tillgodose privata intressen.

Genom att utge denna förkortade, billiga upplaga av Henry Georges mästerverk gör man allmänheten en stor tjänst. Jag anbefaller studiet av den åt alla, som vilja i grund förstå frihandelns betydelse och principer.

——

En undangömd filosof

II.

Siri Zöller hade en gång halvt skämtsamt vädjat till sin syster Alfhild att rädda »grisarna» undan förgängelsen. Och efter Siris bortgång kunde denna syster intet annat än — vid sidan av sin dagliga gärning i hemmet — börja renskriva den omfångsrika kvarlåtenskapen, där alla trevanden och alla resultat endast i svårläst konceptform funnos bevarade. Hon började denna renskrivning av idel plikttrohet mot den döda systern utan att till en början förstå, säger hon. Med en timmes samvetsgrann renskrivning varje dag, tog det många år, innan stoffet förelåg i de prydliga och lättlästa 45 kvartsvolymerna. De överlämnades åt professor Hans Larsson, som med intresse tog del av självbiografien men ej kunde ge tid åt det ofantliga och underliga manuskriptet. För över tjugu år sedan lades det i mina händer och jag tog del av längre och kortare brottstycken. Men först denna sommar, (1929) har jag med fullständigare inträngande i grundförutsättningarna genomgått materialet.*

Jag kan här endast ge några antydningar om arbetets grundtankar. (Men det slår mig, hur ofantligt mycket närmare hennes idéer ligga till för nuet än för hennes egen samtid. Psykologisk och historisk forskning har under mellantiden gjort landvinningar i samma riktning som hennes eget tänkande och framför allt givit tillgängligare uttrycksmedel än dem, som stodo henne själv till buds. Där hon måste rada upp egenskaper och adverbial för att åskådliggöra, finnes det nu gott om termer.

Livets egen logik har vida fler slutledningsstrålar än »den trånga tankens form», finner hon. Om människan skall draga riktiga slutsatser ur sitt förgångna för handling i den tid och den situation hon är inställd i, måste hon ha en mera medvetet syntetisk inställning än hon nu i regel har. »Konsekvens» innebär ofta nog endast vidareförande av någon enda synbar premiss. Men människan själv — såväl som hennes yttre tidsläge och praktiska ändamål — representerar en totalitet av faktiska premisser, av vilka hon kanske endast *vet om* en enda eller några få. Hur skall människan — och mänskligheten — bringas att tänka och handla utifrån en total verklighetsuppfattning, istället för ensidigt och snedvridet?

Vetandet måste kompletteras med »en filosofisk människofysiologi.» Hon börjar sin forskning med att loda i vardagens (och senare världshistoriens) situationer med den trefaldiga frågan: »Vad är sant för mig här? Vad är sant för *andra* inför denna situation? Och vad är sant *oberoende av mig och de andra*? Var handlas det på *en gång innerligt, socialt och förnuftigt*?.

Hennes forskande började föra henne från filosofiens till historiens forum. Hon hoppades där få bekräftelse på sin förmodan, att varhelst människorna, så vitt de kunde, beaktat alla sina relationer till tillvaron och dragit slutsatser ur livets totalitet, där skulle yppa sig ett resultat av bestående värde, varemot ensidiga och isolerade ställningstaganden vare sig i hänförelsens överhetta eller abstraktionens livsförtunning, nödvändigtvis måste följas av reaktioner. Historiens väg hitintills betecknas av krampaktiga reaktioner, krig och revolutioner. Men vore det ej möjligt, att människan, mänskligheten, vid någon punkt av sin utveckling bleve liksom seende, så att hon klarsynt och beslutsam, i stället för

*I *Göteborgs Handelstidning* skrev jag 1907 en längre uppsats, eggad av redaktör Hedlunds stora intresse för saken. Den står senare som inledning till en i Boströmsförbundets skriftserie (Nr. 29) 1911 publicerad skrift av Siri Zöller (från den tid hon ännu räknade sig som boströmian.) I *Hertha* för 1917 har fru Alfhild von Bahr (under signaturen B. v. B.) publicerat en längre uppsats, »*Om Siri Zöllers arbete.*»

Senapen

som Ni länge väntat på.

Winborgs
Hushålls-
SENAP
Ny typ.
En fyllig, ej för söt senap i trevlig förpackning.
1/1 gl. 1:—.
1/2 gl 50 öre

Drick
INVERNESS
Bordsvatten
till varje måltid!
Svagt alkaliskt HÄLSOVATTEN med angenäm o. uppfriskande smak.
INVERNESS BRUNN
Stocksund
Tel. Stocksund 557.

»Rydbergs Blandning»
BÄSTA KAFFE
PERCY F. LUCK & Co.

Giron:r 1544

Tidevarvet börjar 1930 sin åttonde årgång.

TIDEVARVET

Lördagen den 25 jan. 1930 — N:r 4

Prenumerera

på TIDEVARVET för år 1930.
Pris 6 kr. per år.

En undangömd filosof

(Forts. fr. sid. 3.)

i blindo och på måfå, levde sin historia vidare?

I fråga om den mänskliga organismen lär man sig snart förstå, att det omedelbara uppfyllandet av varje särbehov måste leda till förödelse. Skulle icke en liknande insikt kunna nås ifråga om den organism, som är mänskligheten?

Eftersom livet oupphörligt växer vidare och olika tider ha skilda behov, kräves ett oavlåtligen nytt lyssnande, förnyat tänkande och förnyat perspektiv på tillvaron, en vakenhet för nuets sig alltid vidgande dimensioner och relationer. Vi få varken stelna i gamla utsiktsmått eller rusa livet i förväg med känslan — utan sällskap av insikt i teknik och totalitet. Man måste lära sig »häva tillvarons förstening» genom att från fall till fall lära ur livet självt som sin främsta kunskapskälla. Varje väsen är ett särfall, en oändlig stråle av individuell historia, som måste finna sin inställning som ett led i nuets totalsituation. »Varje tidens värld är blott en olika nyckel till evighetens gåta.»

När Siri Zöllers radikala allvar började loda med frågan: Vad är sant för mig? för andra? på andra sidan om special- och individual sanningen? — då gjorde hon den upptäckten, att våra »sanningar» i häpnadsväckande grad bero på inflytelser, meningsvindar och predispositioner, som ända från vår späda ålder, likt blåst och väder, fört oss åt vissa håll. Hon insåg vidare, att dessa samma meningsinflytanden i sin ordning kanske lagrats i blindo under generationer, förstärkta genom upprepanden och fullständig frånvaro av en frågande och lyssnande inställning inför kraven ur livets nu.

Ju mera totalt en situation gripits i ett handlande, ju solidare verklighet ger denna handling till resultat. Man kan tala om grader här, liknelsevis som punktens, linjens, ytans och den solida kroppens dimensioner.

Några exempel ur hennes historiska sökande. (Hon använde endast sin tids yppersta vetenskapliga framställningar i första hand. Språken vålla henne ringa hinder.)

Ingen arkitektur har såsom den grekiska tagit hänsyn ej blott till ändamål, material, proportioner utan också till hela landskapsbilden, luften, rymden. Den representerar också genom denna totalitet av relationer i sällsynt grad den oförstörbara skönhetsverkligheten, som flyttar en skapelse över samtidens tillfälliga tycken in i evighetens organiska liv.

I Beethovens nionde symfoni finner hon åskådliggjord den rikaste harmoni ur självständigt differentierade relationer. Den är en »solid» upplevelse, av människornas gemenskap just ur deras olikhet (ej blott ur osjälvständigt sammanhang.)

Att följa Siri Zöller genom hennes rannsakning av kulturer och religioner efter sitt arbetes lag skulle föra oss för långt. Blott några ord om hennes syn på Sokrates och på Kristus, hos vilka hon, (var efter sin art) finner den soliditet, den differentierade enhet, som ställer själva deras liv, ej blott deras resultat, ovanför tidens förgängelse.

Sokrates vet att avkläda sig alla förutfattade meningar och stå i ständigt frågande ställning. Filosofien är för honom icke ett fack. Den är ett med livet självt. Och han ställer den i relation ej blott till »filosofer», utan han måste i varje stund ställa den i förhållande till vad helst han möter, människor, ting, händelser, »obetydligheter» eller offentliga skeenden. Var och hur man än undersöker Sokrates beteende, så är strukturen ensartad. Den faller ej i sär i bråkdelar. Filosofien är ej blott en livsrelation, utan uttrycket för hela hans samlade varelse. — Redan hos Platon tycker Siri Zöller att filosofien börjar sin skilsmässa från det övriga livet, för att till slut bli en speciellt intellektuell aspekt, utan vidare befattning med de historiska grundförutsättningar, som stå bakom varje ny tanke och ge den sammanhang med hela tillvaron i övrigt.

Kristus hade i sitt inre upplevat mänsklighetens organiska enhet och upptäckt kärleken som (det medvetna) livets grundlag. Varje uttryck av hans väsen bär spår av denna inblick. Men hans yttre miljö, senjudendomens värld, förmådde icke återspegla denna upptäckt. Utan den yttre tillvaron ställde oupphörligt emot honom vredens guds anlete som svar på hans appell. Och därigenom hindrades han i hög grad att påverka det yttre samfundet. Hängivna människor dyrkade honom och värmde sin känsloeld vid hans jätteflamma. Men de kunde lika föga i sina liv återgiva hans universalitet, som en amatör skulle kunnat komponera Beethovens nionde symfoni. De kunde endast söka återge den genom upprepning, som när man spelar en annans komposition. Själv insåg han, att den universella kärlek han upptäckt som ett högre livets grundlag, borde sträcka sig ut genom hela historien, in i själva samfundets struktur. Men tiderna igenom ha människorna stått stilla inför honom och värmts av hans eld för sitt privata liv, dock utan att draga konsekvenserna av den nya premissen för hela den yttre tillvarons arbete och gemenskapsliv. Under tiden har universum genom nytt vetande oerhört vidgats, medan revelationen av Kristi livslag — ofta förnummen i det inre livet — ännu låter vänta på sig i samfundens värld.

Tröskeln

till den kooperativa butiken markerar övergången från planlös hushållning till ordnad ekonomi.

Amerikanen

Forts. fr. sid. 1.

bord och överlägga tills vi nå enighet. Han kritiserade 10:de och 16:de punkterna i pakten: de äro fossila avlagringar av vår gamla världsmentalitet, han hade ogillat dem från början.

Föredraget var iscensatt med stor pomp. President Lowell, Harvarduniversitetets rektor var ordförande och alla Bostons kända namn var på programmet såsom beskyddare, »patrons and patronesses». Alltså var den väldiga festdekorerade salen fylld till sista plats. Men det var ingen lätt publik att tala till. Den gav föga gensvar när han, efter många artiga ord om Wilson och om vad U. S. A. gjort för fredens sak, förklarade att nu måste de infria sina löften och gå in i Förbundet eller också göra något annat lika positivt eller bättre. Ingen tycktes generad av att programmet angav att 54 stater äro medlemmar av Nationernas förbund samt uppräknade dem som icke äro medlemmar nämligen: U. S. A., Sovjetrepubliken, Afghanistan, Ecuador, Brasilien, Egypten, Mexico, Costa Rica, Turkiet. Den kommitté för att fira tioårsminnet vilken ordnat kvällen hade kanske en avvikande mening, men majoriteten tänkte nog som vanligt: »Varför skulle vi lägga oss i världens affärer.» Och när generalen talade om Kelloggpakten så applåderade man, för den är ju amerikansk, men när han sade att den är otillräcklig till dess man utarbetat ett system att genom konferenser omsatta dess utfästelser i handling, då var man reserverad — jag satt färdig att applådera, men ingen annan tycktes ha lust.

Nej, Amerika är inte färdigt för den ledarroll som är deras just nu. Det vore väl också för mycket begärt.

Denna syn på världsläget synes kanske mången följdriktigt utmynna i ren pessimism. Man kunde säga: när människorna äro så omöjliga så låt oss för allt i världen stoppa vetenskapens sökande efter nya sanningar och därmed teknikens landvinningar, innan den långsamma mänskligheten får ännu fler av dessa problem, som den inte vill ta itu med. Är det inte övernog med fredsfrågan, rasproblemet, arbetslöshetsfrågan, jordfrågan, befolkningsfrågan, kapitalismen — ingen majoritet vill på allvar lösa ens dem ens nu.

Men man känner det ändå inte så. För mig åtminstone är det bergsäkert att ingen väg finns utom den att visa mänskligheten

»Livet fordrar nu en religion av oss, som uppstått omedelbart ur vår egen historia, ty blott en sådan religion, som står i full samklang med vårt föregående och närvarande liv kan tjäna som rättesnöre (inriktare) för vår vidare utveckling.» När människorna förstå sitt verkliga samband enligt Kristi livslag ej blott med känslan utan också med förnuftet, då måste den vantron falla, »att strid är det mäktigaste vapnet för att hävda sanningen».

När människan fått den kunskap om människor, som vållar att hon tänker och handlar ur alla sitt väsens krafter och med hänsyn till andra och till det stora hela, då torde en vändpunkt vara för handen i historien, så att mänskligheten lever vidare som en seende, lyssnande, forskande organism, i stället för att drivas av blinda krafter, gamla vanor, fördomar och halvmedvetna reaktioner, krig och revolutioner. Hon jämför denna vändpunkt med vad som skedde inom naturvetenskapen, när empirien bröt igenom som kunskapsväg i stället för magasineringen av gammal lärdom.

Emilia Fogelklou-Norlind.

GRAMMOFONSKIVAN

Ja, utgångspunkten var verkligen en grammofonskiva, där på ena sidan den sjungande narren Al Jolson lät sin röst rulla fram i en kärlekssång till Sonny Boy, medan på den andra förmodligen någon lika betvingande stämma halvt i sång, halvt i tal framställde ett ljuvt minne såsom Was it a dream, was it a dream, we were alone, I held you in my arms that night, etc.

Men jag är övertygad om att den lilla estetiska konflikt som uppstod omkring denna för övrigt i de allra vidsträcktaste kretsar så omtyckta skiva, hade en djupare grund än frågan om det musikaliska värdet i sången och egentligen utspelades på ett alldeles annat plan.

Huvudpersonen — den i alla avseenden främste — var Husets Herre. Han är svår att beskriva, därför att man med sina av kuber och trianglar, djärva ljuseffekter och kala rumsinredningar mättade ögon och sina vid synkoper och trillande saxofontoner vanda öron har ont om liknelser, som kunna tjäna att åskådliggöra hans egenart. Ty där är något melodiskt och mjuklinjigt. Hans väsens stil, har numera få representanter. Den framkallar rörelse, när man någon gång oväntat möter den hos någon grånad man eller kvinna, därför att den är så omedvetet fulländad och fläckfri. Det är som vore de inre källorna så till brädden fyllda, att de ovillkorligen måste strömma över, utan en baktanke skänkes i övermått ur deras innehåll av skönhetsglädje och vänsällhet men också av allvar och genomträngande intresse för livet i dess mångsidighet. Trots rikedomen av gåvor vilar där en prägel av uppfostran och höviskhet, som försmår varje antydan till självsvåld.

De övriga personerna i händelsen framträda inte så att de skulle kunna särskilt beskrivas. De äro unga, hyggliga, intresserade av nytt, delvis rädda för gammalt, men beroende av båda. Litet trotsiga, ganska lydiga och bland andra intressen betagna i dans och dansmusik.

Det har utfärdats förbud för dans och grammofonspelande på söndagar och helgdagar, beroende dels på gamla pietistiska traditioner i huset och hänsyn till de äldre bland jungfrurna, vilkas strängt religiösa intressen inte böra trädas för nära, dels på att Husfadern finner musiken ful.

Så frågas i alla fall på lördagen:

— Får vi spela litet i morgon om grabbarna kommer?

— Ni kan ju spela i dag lika väl, till kl. 12 i natt om ni vill och så börja på måndagsmorgonen kl. 6 igen om det är nödvändigt. Ni har ju hela veckan på er utom just de tolv timmar, som jag ber för.

— Det är ju bara, det, att när vi inte har någon att dansa med annat än på söndagen, är det litet tråkigt att inte få spela just då.

— Ja, det är det enda jag ber er om, men jag förstår att det är meningen att allt skall bestämmas här i huset mig förutan.

— Nej det är klart atr det inte är.

— Den där ohyggliga melodien, som inte är någon melodi — någon gammal neger, som de har fått billigt!

— Ja, älskling, vi *spelar inte*. Det är ju onödigt att ha grammofon, när man inte får använda den när den behövs, men det är klart att vi inte skall spela.

I ett ömt och varmt förhållande behövs det inte mer, än att ena parten ger med sig med ett underkuvat och »förlydigt» tonfall, för att hela händelsen skall förnimmas som en oförrätt mot en samhörighet, som inte får förolämpas. Det har kommit en fläck på en klar yta.

Något måste hända på nytt innan blickarna kunna mötas klara och skrattande, innan man glömt att de gömde sting, som måste döljas.

Och det händer. Om en kvart eller en timme är agget bortbränt, som oljan kan brännas bort från ett neroljat tändstift och gnistorna, som äro nödvändiga för motorns liv få sitt fria spel på nytt.

De unga borde ha råd till den lilla frikostighet, som behövs härtill, ty vems är segern om inte deras, trots allt? De ha hela världen öppen för sina tycken, deras äro möjligheterna att forma det gamla till nytt. Äro de den klagande Al Jolsons bundsförvanter kommer han också att sjunga sin negermjuka sång över världen. En förbjuden söndag är när allt kommer vida endast som ett strå mot strömmen och kan inte minska dess makt. De veta att de ha rätt, därför att för dem är det mest fria det mest rätta.

Därför — om de ge med sig i sämjelighet kommer konfliktens ansvar på dem. De få kosta på sig att vara glada ty de ha framtiden för sig.

Fastän jag högt gillar instrumenteringen i den orkesterbeledsagning, som på synkoper hackar fram omkring den sjungande narrens smältsköna röst, är mitt tal avsett att vara Fadern ett försvar och en hyllning.

Ty jag har själv setat till bords ensam i min åldersklass med unga damer och herrar på 16—20 år. Jag erkänner att jag förstod inte deras skämt och deras tal var mig misshagligt i sin obesvärat högljudda, flödande ström, för vilken intet motstånd var heligt eller stort. Jag hade velat tillhålla dem ödmjukhet och allvar. Men jag kom ihåg att de valt den ton, som för dem var äkta och som därför inte kan tystas. Dock såg jag också i ett ögonblick med Faderns ögon och jag tänkte: Det var innerst inte fråga om en grammofonmelodi. Den var bara dräkten i vilken på den dagen hade förklätt sig spänningen, den oavlåtliga tysta kampen mellan två generationer.

Casan.

förtroende trots allt. Bland annat av detta skäl var jag mycket betagen i Nichols och Brownes skådespel *Vingar över Europa*, som jag såg strax före jul. Det är en framstående dramatisk skapelse, utom all fråga. Hela handlingen består i att 16 män kring ett rökbord överlägga om världens öde. Men var säker om att intresset hölls vaket! Det är en konservativ regering som överlägger, så den beslutar till sist enhälligt att hellre döda den nye vetenskapsman som kommit till dem med en upptäckt, vilken skulle sätta oändliga resurser i människornas händer, än riskera att dessa resurser komme att missbrukas. Slutet är att regeringen dock måste ta risken, ty denna vetenskapliga upptäckt har, som så många, gjorts på flera håll samtidigt. Det var roligt att konstatera sin egen reaktion. Jag visste hela tiden, att för mig fanns det bara ett val — våga, ja naturligtvis, trots allt. Hur kan man avstå från en sådan möjlighet att få en värld där ingen behöver frysa och hungra, en värld som har råd att ge varje ung människa något att intressera sig för, låter den komma på sin rätta plats, en värld, där pengar är en övervunnen ståndpunkt, en värld att tänka och drömma i, en värld för skönhet, för godhet — — Ja misslyckas, det må så vara, men att våga försöket, bort det. »Zeus giv släktet gosselynne, hoppfull håg och fantasi.»

Spero.

SÖDERMANLANDS ENSKILDA BANK

DEPOSITION- KAPITAL- & SPARKASSERÄKNINO

mot högsta gällande ränta

Solidarisk Bank. Grundad 1865.